

EUROPEJSKI SZCZYT GEOLOGICZNY czyli 31. Walne Zgromadzenie EuroGeoSurveys (EGS) w Polsce

W dniach 19–21 września 2011r. w siedzibie Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego (PIG-PIB) w Warszawie odbyło się 31. Walne Zgromadzenie EuroGeoSurveys (EGS) – organizacji zrzeszającej 33 służby geologiczne z krajów europejskich. Wydarzenie to można śmiało nazwać Europejskim Szczytem Geologicznym, gdyż przyciągnęło szefów bądź przedstawicieli służb geologicznych z 24 krajów Europy oraz Stanów Zjednoczonych i Japonii, jak również silną reprezentację Komisji Europejskiej i ONZ oraz wiodących międzynarodowych organizacji branżowych.

Tegoroczne Walne Zgromadzenie EGS miało charakter jubileuszowy, gdyż jego termin przypadł w 40. rocznicę utworzenia Forum Dyrektorów Europejskich Służb Geologicznych (FOREGS), które z końcem 2005 r. uległo przekształceniu w Stowarzyszenie EuroGeoSurveys, jakie znamy obecnie. Ponadto wydarzenie to towarzyszyło polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej i zostało umieszczone przez MSZ w kalendarzu spotkań eksperckich prezydencji organizowanych w kraju. W tej sytuacji przed Komitetem Organizacyjnym Walnego Zgromadzenia EGS i towarzyszącym mu imprez stało wyjątkowe wyzwanie, aby uwzględnić jubileuszowy charakter zgromadzenia, a zarazem wykorzystać ten szczyt geologiczny do jak najpełniejszego zademonstrowania możliwości włączenia się EGS w proces kształtowania polityki UE w zakresie szeroko rozumianej geologii i górnictwa. Co najmniej ważne, program ten powinien być co najmniej równie atrakcyjny dla uczestników i gości, jak programy poprzednich zgromadzeń.

Dzień pierwszy walnego zgromadzenia to tradycyjnie dzień obrad Komitetu Wykonawczego EGS. Równolegle organizowane są konferencje na tematy priorytetowe dla narodowych służb geologicznych i skupiające uwagę jak najszerszego grona uczestników. Dzień drugi poświęcony jest na obrady plenarne EGS, a trzeci – na Sesję Roboczą Dyrektorów Narodowych Służb Geologicznych.

W tym roku jako temat konferencji organizatorzy wybrali *Strategię Unii Europejskiej do roku 2020 w zakresie gospodarki surowcami mineralnymi*. Wybór ten wiązał się z przygotowaniami do debaty nt. polityki UE w zakresie gospodarki surowcowej w Radzie Europy (zob. *Roadmap to a Resource..., 2011; Report on an effective..., 2011*) oraz oczekiwanym wkładem EGS w wypracowanie takiej polityki (*Great expectations on EGS..., 2011*), zwłaszcza w zakresie surowców mineralnych uznanych za strategiczne i krytyczne dla gospodarki krajów unijnych (*Raw materials – European industry..., 2011; Watts, 2011*).

Przy takim doborze tematu nie może dziwić, że w tym spotkaniu wzięły udział silne reprezentacje Komisji Europejskiej i Komisji Ekonomicznej ONZ ds. Europy oraz *Industrial Minerals Association*, *Euromines* i innych wiodących stowarzyszeń branżowych. Konferencję uroczyście otworzyli główny geolog kraju, podsekretarz stanu w Ministerstwie Środowiska – Henryk Jacek Jezierski i dyrektor PIG-PIB – Jerzy Nawrocki. Część plenarną obrad rozpoczął referat wprowadzający, w którym Paul Anciaux z Dyrektoriatu Generalnego Komisji Europejskiej ds. Przemysłu i Przedsiębiorczości przedstawił strategię wypracowaną w zakresie polityki surowcowej i zabezpieczenia dostępności surowców mineralnych dla gospodarki krajów

Ryc. 1. Prezydium sesji panelowej konferencji *Strategia UE do roku 2020 w zakresie gospodarki surowcami mineralnymi*. Od prawej: Gwenole Cozigou – szef Dyrektoriatu Generalnego Komisji Europejskiej ds. Przemysłu i Przedsiębiorczości, Luca Demicheli – sekretarz generalny EGS oraz Krzysztof Szamałek (UW), przewodniczący sesji. Wszystkie fot. B. Ruskiewicz

Ryc. 2. Jerzy Nawrocki (dyrektor PIG-PIB) i Marko Komac (prezydent EGS) otwierają Sesję Roboczą Dyrektorów Narodowych Służb Geologicznych EGS nt. gazu łupkowego

Ryc. 3. Marko Komac, prezydent EGS, wita uczestników konferencji w imieniu władz EGS

Ryc. 4. Henryk Jacek Jezierski, GGK i podsekretarz stanu w Ministerstwie Środowiska, wita uczestników konferencji w imieniu rządu Rzeczypospolitej Polskiej

Ryc. 5. Ingrid Verstraeten, koordynatorka programów międzynarodowych USGS na Europę, Azję Środkową i Rosję

Ryc. 6. Karolina Frasz, Dyrektoriat Generalny Komisji Europejskiej ds. Środowiska

Unii Europejskiej. Następnie w nawiązaniu do dyrektywy unijnej Karolina Fras z Dyrektoriatu Generalnego ds. Środowiska omówiła rolę, jaką w tej strategii ma odgrywać odzysk surowców, szczególnie z odpadów przemysłu wydobywczego. Z kolei Marta Kaczyńska z tego samego dyrektoriatu przedstawiła doświadczenia, jakie zbiera unijna Platforma Biznesu i Bioróżnorodności (B@B), czyli forum dialogu przemysłu wydobywczego i ochrony przyrody, które nastawione jest na wychwytywanie najlepszych praktyk w prowadzeniu działalności gospodarczej na zasadach zrównoważonego rozwoju i w połączeniu z ochroną bioróżnorodności.

Najlepsze praktyki w planowaniu gospodarki surowcami mineralnymi zostały zaprezentowane przez Corinę Hebstreit (*Euromines*) w oparciu o kontynuację prac grupy roboczej Unii Europejskiej. Z kolei Nikolaos Arvantidus (IGME, Grecja) omówił implikacje strategii UE do roku 2020 dla nauk o Ziemi, ze szczególnym uwzględnieniem nowych wyzwań w zakresie surowców mineralnych, a Michelle Wyart-Remy (*Industrial Minerals Association*) przedstawiła, jak strategia UE do roku 2020 jest widziana z perspektywy przemysłu surowców skalnych.

Tu trzeba jeszcze wspomnieć o dość gruntownej krytyce, jakiej doczekała się lista surowców mineralnych krytycznych dla gospodarki krajów unijnych, którą ostatnio zaprezentowała grupa robocza UE, ze strony Patrice'a Christmanna (BRGM) i Tadeusza Smakowskiego (PIG-PIB). Żywe reakcje sali wzbudził referat o dość prowokacyjnym tytule: *Czy społeczeństwa europejskie potrzebują własnego przemysłu wydobywczego?*, w którym Luis Placido Martins (DGEG, Portugalia) wykazał, jak bardzo sektor produkcji energii odnawialnej jest zależny od surowców mineralnych oraz że surowce mineralne potrzebne byłyby nam nawet w przypadku, gdybyśmy cofnęli się w rozwoju do epoki jaskiniowej.

Wspomnieć należy jeszcze o prezentacji postępu w pracach Komisji ONZ ds. Ujednoliconej Klasyfikacji Złóż (Charlotte Griffiths, *UN Economic Commission for Europe* oraz John Bary, *Rathdowney Resources Ltd.* – patrz *UN Framework Classification...*, 2010) oraz EuroGeoSource, czyli zharmonizowanym systemie informacji o złożach surowców energetycznych i mineralnych, udostępnianej na desktopie (Stephan Gruijters, TNO). W programie znalazły się dwa polskie referaty: Macieja Kaliskiego (Ministerstwo Gospodarki) i Tadeusza Smakowskiego (PIG-PIB) o strategii gospodarki surowcami mineralnymi w Polsce oraz Andrzeja Balcerka (*Górażdże Cement SA.*) i Jana Deji (Polskie Stowarzyszenie Producentów Cementu) o problemach środowiskowych i energetycznych przemysłu cementowego.

Podsumowaniem konferencji stała się sesja panelowa, której przewodniczył Krzysztof Szamałek (UW), a w składzie panelu znaleźli się: Gwenole Cozigue – szef Dyrektoriatu Generalnego ds. Przemysłu i Przedsiębiorczości, Marko Komac – prezydent EGS, Luca Demicheli – sekretarz generalny EGS oraz Jerzy Nawrocki – dyrektor PIG-PIB. Sesja ta pozwoliła na uwypuklenie zależności gospodarczej krajów unijnych od surowców mineralnych i bezpieczeństwa ich dostaw oraz roli jaką EGS ze wsparciem banków danych i doświadczeniem narodowych służb geologicznych może odegrać w kształtowaniu dalszej polityki UE w tym zakresie.

W drugim dniu szczytu odbyły się obrady plenarne walnego zgromadzenia EGS, wycieczka pokonferencyjna do kopalni piasków kwarcowego i nowoczesnych zakładów

produkcji piasków formierskich i szklarskich *Grudzeń Las* k. Opoczna dla osób nie uczestniczących w tych obradach oraz bogaty program zwiedzania Warszawy dla osób towarzyszących. W obradach wzięło udział 44 delegatów reprezentujących 24 służby narodowe i jedną regionalną (Służba Geologiczna Hamburga – GLH) oraz zaproszeni przedstawiciele służb geologicznych Japonii, USA i Czarnogóry. Uczestników powitali Marko Komac w imieniu EGS, dyrektor Ewa Zalewska z ramienia władz polskich oraz Jerzy Nawrocki w imieniu dyrekcji instytutu.

Spotkanie rozpoczęło się od miłej uroczystości jaką było przyjęcie nowego członka stowarzyszenia – Malty (*Malta Resource Authority*) oraz powitanie nowo mianowanego dyrektora Służby Geologicznej Szwajcarii – Oliviera Latelina. Powitania te były wstępem do wyborów uzupełniających do składu Komitetu Wykonawczego EGS na kadencję od 1 września 2012 r. Na stanowisko vice prezidenta EGS zgłoszono kandydaturę Marta J. van Brachta, dyrektora zarządzającego Służby Geologicznej Holandii (TNO), a na członka zarządu – Jerzego Nawrockiego, dyrektora PIG-PIB. Obie kandydatury zostały jednogłośnie przyjęte przez zgromadzenie i po chwili mogły się już zacząć gratulacje. A dalszy przebieg obrad pokazał, jak poważne zadania stoją przed obecnymi i przyszłymi władzami EGS.

Członkowie zgromadzenia przedyskutowali i przyjęli jednomyślnie uchwałę, w myśl której zadaniem EGS jest wsparcie merytoryczne konkurencyjności, standardu życia społeczeństw, ochrony środowiska i międzynarodowych zobowiązań UE. Zgromadzenie przyjęło także propozycję współpracy z EPOS (*European Plate Observing System*) oraz wykorzystania projektu *One Geology – Europe* jako Europejskiej Bazy Danych Geologicznych, która funkcjonowałaby w ramach EGS.

Zdecydowane poparcie uzyskał projekt wystosowania oświadczenia EGS, dotyczącego wstępnego zamysłu Komisji Europejskiej odnośnie utworzenia Służby Geologicznej Unii Europejskiej i celowości jej powołania. W odpowiedzi na prośbę zawartą w Raporcie Komitetu ds. Przemysłu, Badań i Energii Parlamentu Europejskiego nt. efektywnej strategii surowcowej dla Europy (2011/20569 (INI)), aby *Komisja oceniła czy konieczne jest utworzenie Służby Geologicznej UE, która skupiałaby efekty pracy służb poszczególnych krajów i współpracowała z partnerami międzynarodowymi*, EGS jako formalnie działające stowarzyszenie narodowych służb geologicznych Europy stwierdza, że może wykonywać takie zadania i dostarczać odpowiedzi na wszelkie pytania z zakresu geologii bezpośrednio przez swą dobrze działającą sieć narodowych służb geologicznych.

W związku z zacieśnianiem współpracy z władzami Unii Europejskiej i wzrastającymi szansami na wygranie kolejnych projektów unijnych przez EGS, zgromadzenie upoważniło sekretariat do przekazania roli koordynatora takiego projektu jednemu z członków EGS. W kwestii dalszej współpracy z krajami afrykańskimi (czyli kwestii ważnej dla nas w związku z zaangażowaniem PIG-PIB w projekty na tym kontynencie oraz w niedawno powołanej grupie eksperckiej EGS ds. współpracy z krajami rozwijającymi się) zebrani dali sekretarzowi generalnemu mandat na prowadzenie dalszych rozmów ze Służbami Geologicznymi Afryki oraz ich organizacją OAGS, Komisją Europejską i innymi instytucjami, włącznie z kwestią rozmów nt. finansowania wspólnych projektów ze środków Unii Europejskiej.

Długa dyskusja, jaką wywołała sprawa zmian wysokości składek członkowskich i sposobu ich naliczania wykazała, że dla podjęcia wiążących decyzji konieczne są dalsze konsultacje.

Ważnym punktem zgromadzenia stało się wystąpienie Eikichi Tsukudy, dyrektora Służby Geologicznej Japonii, który omówił mechanizmy i efekty katastrofalnego trzęsienia Ziemi oraz tsunami, jakie dotknęły jego kraj w roku bieżącym. Dyrektor Tsukuda złożył serdeczne podziękowania służbom geologicznym Europy za pomoc w tych trudnych chwilach, a zebrani zobowiązali władze EGS do wsparcia G-EVERII – warsztatów nt. globalnego zarządzania ryzykiem trzęsień Ziemi i erupcji wulkanicznych w Azji i regionie Pacyfiku.

Trzeci i zarazem ostatni dzień zgromadzenia EGS (21 września) został poświęcony na omówienie kluczowych i wyjątkowo gorących zagadnień poszukiwania i określania zasobów gazu łupkowego oraz narastających obaw części opinii publicznej o środowiskowe efekty tych prac. Warsztaty otworzył Marko Komac (EGS), przedstawiając narastające zapotrzebowanie gospodarki europejskiej na węglowodory jako wyjątkową okazję dla geologii, aby wesprzeć UE w rozwiązywaniu problemów środowiskowych i gospodarczych. Warsztaty poprowadzili Jerzy Nawrocki i Marek Graniczny (PIG-PIB).

W pierwszej części warsztatów głos zabrali goście z amerykańskiej służby geologicznej (USGS), która wspólnie z Państwowym Instytutem Geologicznym przygotowuje ocenę potencjalnych zasobów gazu łupkowego w Polsce. Donald Gautier z USGS, światowej sławy ekspert w dziedzinie oceny konwencjonalnych jak i niekonwencjonalnych zasobów węglowodorów, dał wprowadzenie do metodyki oraz specyfiki statystyczno-geologicznej oceny takich zasobów, którą wypracował jego zespół. W swym wystąpieniu Donald Gautier szczególnie mocno podkreślił oczekiwania wobec narodowych służb geologicznych, aby w swych ocenach zasobów były jak najbardziej precyzyjne, gdyż takie oceny stają się podstawą do podejmowania decyzji przez władze poszczególnych krajów.

Z kolei Ingrid Verstraeten przedstawiła toczące się obecnie dyskusje nt. ekologicznych aspektów poszukiwań i wydobycia gazu łupkowego w USA, a zwłaszcza środowiskowych skutków szczelinowania hydraulicznego. W swym wystąpieniu szczególną uwagę zwróciła na rolę USGS w przygotowywaniu i wprowadzaniu w życie regulacji prawnych, których zadaniem jest ochrona środowiska i dopilnowanie przestrzegania reżimu technologicznego przez firmy gazowe i naftowe oraz na wielką wagę jaką USGS przywiązuje do współpracy z instytucjami i społecznościami lokalnymi. W podobnym duchu było utrzymane wystąpienie Nicka Rileya z Brytyjskiej Służby Geologicznej (BGS), zwłaszcza odnośnie roli konsultacji społecznych w rozwiązywaniu konfliktów jakie mogą powstawać (i powstają!) już na etapie poszukiwań złóż gazu łupkowego. Szczególne wrażenie na zebranych zrobiła intensywność współpracy BGS z parlamentem brytyjskim, świetnie udokumentowana w raportach komisji parlamentarnych.

Obecny stan poszukiwań złóż gazu łupkowego w Polsce oraz tereny najbardziej perspektywiczne w świetle dotychczasowych badań zostały scharakteryzowane przez Pawła Poprawę (PIG-PIB). Przedstawione przez niego wyniki badań na terenie Polski nabierają nowego znacze-

nia w związku z projektem oceny potencjalnych zasobów gazu łupkowego w osadach dolnego paleozoiku basenu bałtyckiego, jaki uruchamia Służba Geologiczna Danii i Grenlandii (GEUS) wspólnie z USGS i do udziału w którym zaprasza służby geologiczne Niemiec, Norwegii, Szwecji, Polski i republik bałtyckich. Jak to przedstawił Peter Britze, szef Grupy Eksperckiej *GeoEnergia* EGS i GEUS, ma to być wspólny projekt EGS i USGS, a podnieszone przez niego kwestie genezy, historii i rozprzestrzenienia gazonośnych serii dolnego paleozoiku już jasno pokazują, że wspólne badania powinny okazać się jak najbardziej korzystne dla wszystkich uczestników tego projektu.

Ostatnim punktem warsztatów był referat Lyubomyra Gonczaruka (Służba Geologiczna Ukrainy), wprowadzający do wycieczki geologicznej na Ukrainę, która stanowiła ostatni punkt programu 31. Walnego Zgromadzenia EGS. Stanowił on zarazem świetną prezentację zasobów surowców mineralnych tego kraju i stopnia ich wykorzystania bądź udostępnienia oraz możliwości jakie obecne przepisy otwierają inwestorom zainteresowanym eksploatacją bogactw naturalnych Ukrainy. A że chodziło tu o ziemie rzadkie, złoto, platynowce i inne wyjątkowo atrakcyjne surowce mineralne oraz imponujące szacunki zasobów, prezentacja okazała się frapującym akcentem końcowym walnego zgromadzenia.

Ciąg dalszy to podziękowania i gratulacje dla dyrekcji Państwowego Instytutu Geologicznego i zespołu odpowiedzialnego za organizację imprezy ze strony instytutu. Musimy przyznać, że organizacja ta doczekała się zaskakująco pochlebnej oceny („*amazing job!*”) ze strony władz EGS, narodowych delegacji, jak również, a może przede wszystkim, dostojnych gości z Komisji Europejskiej. 31. Walne Zgromadzenie EuroGeoSurveys uznano za bardzo owocne.

Literatura

- Great** expectations on EGS to develop a European policy on raw materials: Interview with Henryk Karaś, Chairman of the High Level Group ETP-SMR, 2011. EuroGeoSurveys News, no. 3, s. 3.
- Raw materials** – European industry needs access to critical raw materials, 20.9.2011. http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/tajani/hot-topics/raw-materials/index_en.htm.
- Raw materials**: Public consultation on a possible Innovation Partnership on raw materials. http://ec.europa.eu/enterprise/policies/raw-materials/public-consultation-ip/index_en.htm
- Report** by the European Parliament Committee on Industry, Research and Energy Report on an effective raw materials strategy for Europe, 2011. Committee on Industry, Research and Energy, 25 July 2011, PE-458.600v02-00.A7-0288/2011 (2011/2056(INI)). <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2011-0288&language=EN>.
- Roadmap** to a Resource Efficient Europe, Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2011) 571 final, Brussels, 20.9.2011.
- United Nations Framework Classification for Fossil Energy and Mineral Reserves and Resources 2009, 2010**. Economic Commission for Europe, The Energy Series No. 39, United Nations, New York and Geneva, 20 str.
- WATTS M. 2011 – Strategic mineral policy rises on EU agenda, <http://www.indmin.com/Article/2738884/Strategic-mineral-policy-rises-on-EU-agenda.html>.

Wojciech Brochwicz-Lewiński, Ilona Śmietañska & Maja Kowalska
Serwis fotograficzny na str. 702

EUROPEJSKI SZCZYT GEOLOGICZNY czyli 31. Walne Zgromadzenie EuroGeoSurveys (EGS) w Polsce (patrz str. 715)

Ryc. 7. Obrady plenarne 31. Walnego Zgromadzenia EGS przy okrągłym stole w zabytkowej Sali Morozowicza w Muzeum Geologicznym PIG-PIB. Od prawej: Marek Graniczny (z-ca dyrektora PIG-PIB, dyrektor ds. państwowej służby geologicznej), Jerzy Nawrocki (dyrektor PIG-PIB), Peter Seifert (skarbnik EGS), Johnny Fredericia (vice prezydent EGS), Marko Komac (prezydent EGS), Luca Demicheli (sekretarz generalny EGS), Christoph Beer (członek Komitetu Wykonawczego EGS)

Ryc. 8. Prezydium sesji panelowej podsumowującej konferencję *Strategia UE do roku 2020 w zakresie gospodarki surowcami mineralnymi*. Od lewej: Krzysztof Szamalek (UW, przewodniczący sesji), Luca Demicheli (sekretarz generalny EGS), Gwenole Cozigue (szef Dyrektoriatu Generalnego Komisji Europejskiej ds. Przemysłu i Przedsiębiorczości), Marko Komac (prezydent EGS) oraz Jerzy Nawrocki (dyrektor PIG-PIB). Obie fot. B. Ruszkiewicz